

ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛЕКТИЗМІВ

Наталія Гордієнко

Національний технічний університет України "Київський політехнічний
інститут"
(Київ, Україна)

Важливу роль у забезпеченні адекватності перекладу відіграє належне відтворення соціолінгвістичних факторів, що забезпечують відмінності в промові окремих груп носіїв мови. Звісно ж, наявність у мові відхилень від загальнонародної мови першоджерела, а це територіально-діалектні, соціально-діалектні форми, створює неабиякі труднощі перекладу. Такі елементи, справді, майже неможливо відобразити в перекладі. Дійсно, ми маємо право стверджувати, що по відношенню до такого елемента словника як діалектизм, труднощі перекладу завжди виявляються надзвичайно значними, але завдяки такому засобу перекладацької трансформації як компенсація вдається хоча б частково відтворити стилістичне навантаження відхилень "територіального" типу. Можливість заміни та компенсацій у системі цілого відкриває різноманітні шляхи вирішення проблеми перекладу мовних елементів, що майже не перекладаються. Довгий час лінгвісти вважали, що такі елементи справді існують, але згодом вони відійшли від такої точки зору. Адже перекладач завжди повинен шукати можливі шляхи вирішення проблеми і знаходити їх.

Звісно ж, коли текст оригіналу написаний на певному діалекті, переклад виконується як з іншої загальнонаціональної мови. Але існує велика кількість випадків, коли діалектизми можуть вводитися в художній текст із метою характеристики окремих персонажів, їх ідентифікації як жителів певної місцевості, де вживається даний діалект.

Треба зазначити, що передача територіальних діалектизмів мови оригіналу неможлива за допомогою територіальних діалектизмів мови перекладу. Справа в тому, що використання елементів того чи іншого територіального діалекта мови, на який виконується переклад неминуче вступає в суперечку з реальним змістом оригіналу, з місцем дії, його обставинами, належністю діючих осіб,

навіть і автора до певної національності. Елементи територіального діалекту, які використані в літературному творі, зазвичай, нагадують про належність діючих осіб до певної територіальної групи населення, є ознакою вузькомісцевого колориту. Говорячи словами професора фонетики Генрі Гіггінса, головного героя відомої п'єси Бернарда Шоу "Пігмаліон", завдяки фонетиці можна відрізнити за наріччям "хто з Ірландії, а хто - з Йоркширу". Враховуючи той факт, що діалектизми несуть у собі стилістичну функцію, вони без сумніву мають бути відтворені в перекладі.

Для дослідження можливостей відтворення діалектизмів, а також порівняння частотної кількості застосування локальної та тотальної компенсації під час перекладу була обрана шотландська новела Нейла Патерсона "Шотландське поселення".

Отже, зосередимо увагу на закономірності перекладу діалектизмів на матеріалі перекладу новели Нейла Патерсона "Шотландське поселення". Текст оригіналу насичений шотландськими діалектизмами, які реалізуються на фонетичному (dawgs (dogs), sich (such), mebbe (maybe), yis (yes), git (get), jest (just), offa (offer), yit (yet), hosses (horses), particler (particular), yestiddy (yesterday), tomorra (tomorrow), hongry (hungry), forgit (forget), barefit (barefoot), g'an (go on), skeer (scared), etc.), граматичному (he'd a been, wore them boots (those), we wanted a dawg better nor anything (than), it never said nothing, I must a been (must have been), more good (better), etc.) та лексичному рівнях (crittur (creature), argy-bargy (argue), lassie (girl), tater (potato), domonie (schoolmaster), windy (window), duction (kidnapping), hullo (hello), un (one), to cat (to flog with a cat-o'-ninetails), kin (can), trap (mouth), maun (must), syne (since), whistle (mouth), regler (bread-winner), etc).

Проводячи зіставно-порівняльний аналіз текстів першоджерела та перекладу шотландської новели, ми мали змогу впенитися, що у більшості випадків для відтворення діалектизмів використовується *стилістична тотальна компенсація*, отже в місцях вживання діалектизмів у тексті оригіналу в мові перекладу вживається звичайна літературна українська мова, але для

відтворення місцевого колориту та з метою справити на читача аналогічного впливу, що створюється шотландськими діалектизмами в оригіналі, перекладач відшукує стилістично-марковану лексику, яка майже не вживається у звичайному спілкуванні, в той час, коли в англійському варіанті вживається нейтральна повсякденна лексика. Це можна проілюструвати наступним прикладом:

'Once he *beat* Harry justly till he bled.' [4, с.202].

"Одного разу він *дав* Гарі такої *хлосту*, аж у того кров потекла." [2, с.30].

Проте, в деяких випадках ми таки мали змогу спостерігати *стилістичну локальну компенсацію* діалектизмів, наприклад: *mebbe* - мо'; *trap, whistle* - писок, писочок; 'it was pretty to see them hosses calomphin' along' - "було справді цікаво дивитись, як вони пустили коней учвал".

Особливу увагу слід звернути на той факт, що кількість компенсованих діалектизмів у перекладі у порівнянні з кількістю діалектизмів оригіналу помітно падає: так у тексті оригіналу зареєстровано 98 одиниць, в той час як у перекладі - лише 29). Але це, на нашу думку, радикально не змінює функціонально-стилістичну характеристику новели в українському перекладі. Вибір компенсатів є дуже складною задачею, адже текст треба перекласти так, щоб усі функції, які несе в собі діалектизм, якомога повніше були відтворені в перекладі.

На основі проведеного зіставно-порівняльного аналізу оригіналу та перекладу новели Нейла Патерсона "Шотландське поселення" були отримані наступні результати частотності застосування локальної та тотальної компенсації при перекладі діалектизмів: стилістична локальна компенсація використовується у лише 13,7931% випадків, проте 86,2069% припадає на використання стилістичної тотальної компенсації. Отримані результати красномовно свідчать, що вибір того чи іншого компенсату в перекладі залежить, в першу чергу, від умов контексту, а також умов мови перекладу.

Треба зазначити, що при перекладі діалектизмів перекладач повинен бути пильним, щоб не перейти ту тонку межу, яка відрізняє відтворення соціально-

обумовлених порушень від відтворення діалектизмів. Різниця полягає в тому, що соціально-обумовлені порушення мови оригіналу відтворюються шляхом знаходження таких слів, які можуть викликати помилки у носіїв мови перекладу. При відтворенні діалектизмів необхідно уникати таких слів, а лише певним чином змінювати фонетичну будову слів або знаходити специфічні, рідко вживані слова. Проблема перекладу діалектизмів, як одна з найбільш складних проблем перекладу, як в практичному, так і в теоретичному відношенні передбачає тим більш уважне врахування взаємодій усіх сторін мови, які так чи інакше здатні відобразити стилістичну своєрідність оригіналу.

Література: 1. Влахов С. Непереводимое в переводе. / Влахов С., Флорин С. – М.: Высш. шк., 1986. - 320с. 2. Патерсон Н. Шотландське поселення. / Нейл Патерсон // Всесвіт Журнал іноземної літератури, №4. - Київ, 1998. - с. 29-44. 3. Попович А. Проблемы художественного перевода. / А. Попович - М., 1980. – 199 с. 4. Paterson N. Scotch Settlement. / Neil Paterson // The Penguin Book of Scottish Short Stories. - Penguin Book Ltd, 1970. - p. 201-226